

4. Кримінальний кодекс України від 01.04.2001. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення 15.04.2022).

Ольга Шармар*

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН, ПРИЙНЯТИХ ДО СТ. 161 КК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Указом Президента України від 24.02.2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні», що затверджений Законом України від 24.02.2022 р. «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», через початок військового вторгнення російської федерації на територію України в державі був введений воєнний стан. Це зумовило прийняття 03.03.2022 р. низки змін в закон про кримінальну відповідальність, зокрема у ст. 161 КК було закріплено відповідальність за дії, спрямовані на розпалювання регіональної ворожнечі та ненависті.

У зв'язку з цим чинна редакція ч. 1 ст. 161 КК України отримала наступний зміст: «Умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, регіональної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності, або образа почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, інвалідності, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками».

Відповідно до примітки статті під *регіональною належністю* слід розуміти належність особи за народженням чи проживанням до регіону – частини території України або території компактного розселення українців за межами території України, – що відрізняється від інших територій за низкою історичних, географічних, мовних та інших ознак. З метою з'ясування цього поняття вважаю за необхідне розкрити поняття регіону як адміністративно-територіальної одиниці.

Згідно зі ст. 133 Конституції України систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села. Теоретично ці територіальні одиниці розрізняються за *трьома підставами*: 1) за *географічними ознаками* вони поділяються на регіони (АР Крим, області, райони, міста-регіони Київ і Севастополь) та населені пункти (міста, селища, села); 2) за *своїм статусом* – на: адміністративно-територіальні одиниці (області, райони), самоврядні територіальні одиниці – територіальні громади (міські, селищні, сільські). Крім того, АР Крим має особливий статус територіальної автономії, а райони в містах характеризуються ознаками як адміністративно-територіальних, так і самоврядних одиниць); 3) за *місцем у системі адміністративно-територіального устрою України* – на територіальні одиниці первинного рівня (міські, селищні і сільські територіальні громади), середнього рівня (райони) і вищого рівня (Автономна Республіка Крим, області, міста Київ і Севастополь).

Станом на тепер в Україні відсутній закон, який би чітко регламентував поняття й елементи адміністративно-територіального устрою, тому існує необхідність законодавчого регулювання питань адміністративно-територіального устрою, адже відповідно до ст. 92 Конституції України виключно законами визначається «територіальний устрій України» [1]. У цьому аспекті доцільно зауважити, що 28.01.2021 р. було зареєстровано проект Закону України № 4664 «Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України» [2]. Його метою є законодавче визначення основних засад

* Доцент кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент.

адміністративно-територіального устрою України, порядку утворення, ліквідації, встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць та вирішення інших питань адміністративно-територіального устрою України. Згідно з цим документом адміністративно-територіальні одиниці є регіонального, субрегіонального, базового та допоміжного рівня. Відповідно до ст. 5 цього проекту адміністративно-територіальними одиницями визнаються одиниці: 1) регіонального рівня – Автономна Республіка Крим та області; 2) субрегіонального рівня – райони в Автономній Республіці Крим та в областях; 3) базового рівня – міста, селища, села; 4) допоміжного рівня – райони в містах. Однак, ураховуючи той факт, що проект закону не прийнятий вважаю за необхідне керуватися положення законів України.

Згідно з п. 7 ст. 1 ЗУ «Про засади державної регіональної політики» зазначено, що *регіон* – це територія Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя. Ураховуючи це визначення стає зрозумілим, що окремого елементу такого як район поняття регіон (а законодавчого визначення субрегіонального рівня, який охоплює район немає) законодавець окремо не виділяє на рівні адміністративно-територіальної одиниці. Така ситуація не забезпечить формальну визначеність при кваліфікації дій, спрямованих на розпалювання регіональної ворожнечі та ненависті, яка, наприклад може відбуватися не на території усього регіону, а в окремому районі регіону (між представниками кількох густонаселених районів). Ураховуючи, що законодавче визначення регіону охоплює всю область, то виникає запитання чи можуть кваліфікуватися умисні дії, спрямовані на розпалювання регіональної ворожнечі, вчинені в одному (кількох районах) чи громаді регіону?

На підставі викладеного вважаю, що поняття регіональної належності, регіону потребує уточнення і своєю чергою його формальна визначеність зможе забезпечити захист прав людини і громадянина та правильну кваліфікацію кримінальних правопорушень. Для вирішення цієї проблеми необхідно в поняття регіон включити елемент району і внести зміни в п. 7 ст. 1 ЗУ «Про засади державної регіональної політики» або на законодавчому рівні закріпити кілька рівнів (регіональний, субрегіональний рівень), які охоплюють відповідні адміністративно територіальні одиниці так як це запропоновано в проекті Закону України № 4664 «Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України». Після цього в примітку до ст. 161 КК України додати положення, яке міститиме посилання на закон що містить чітке поняття регіону, субрегіону і це забезпечить формальну визначеність розуміння поняття регіону (регіональної належності).

Список використаних джерел:

1. Пояснювальна записка Міністра розвитку громад та територій України до проекту Закону України «Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України» від 28.01.2021. URL: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70936 (дата звернення: 19.04.21).

2. Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України : проект Закону України № 4664 від 28.01.2021. URL : w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70936 (дата звернення: 19.04.21).